

"Бібліотека - оселя людського розуму"

(Бібліографічний огляд подарованої літератури)

Всеукраїнський День бібліотек відзначається 30 вересня, згідно з Указом Президента України від 14 травня 1998 № 471/98. У це свято ми згадуємо високу місію Бібліотеки та Бібліотекаря: інформувати та просвіщати, допомагати і навчати орієнтуватися у потоці інформації з використанням різноманітних ресурсів. Бібліотеки - один з інструментів нашої цивілізації, який вже багато століть доводить свою ефективність в процесах збереження, накопичення і передачі людських пізнань.

Найдревнішу бібліотеку, вік якої 5000 років, археологи знайшли на території колишньої Месопотамії (сучасний Ірак). Вона являла собою склад з 30000 глиняних табличок, на яких давні шумери закарбували важливу інформацію для наступних поколінь. У Київській Русі перші бібліотеки стали відкривати після прийняття християнства, серед яких у той час найбільшою вважалася заснована в 1037-му році князем Ярославом Мудрим бібліотека при соборі Софії Київської. У ній зберігалось понад дев'ятсот книг: церковні твори і література з світової історії, географії, астрономії, філософії. На жаль, з часом книги безповоротно гинули у вогні пожеж і війн, з книгозбірні збереглися лічені екземпляри, серед них - Рейнське Євангеліє (на якому приносили клятву французькі королі, а нині, продовжуючи цю традицію, приносять присягу президенти Франції), його колись вивезла з Києва Анна, дочка Ярослава Мудрого, це одна з небагатьох збережених книг знаменитої Софіївської бібліотеки.

Історія бібліотечної справи нашого краю відома з XVII ст. Одна з найдавніших книгозбірень Волині цього часу була при Богоявленському братському монастирі в Кременці, 30-ми роками XVIII ст. датується згадка про бібліотеку Свято-Успенського монастиря в Почаєві, в якій поруч із церковними книгами були й світські видання. Солідною книгозбірнею XIX ст. була Волинська духовна семінарія. В ній знаходилися раритети Богоявленського базиліанського монастиря, згодом вона стала книгозбірнею Волинського єпископа. У XX ст. славилась бібліотека українського товариства «Просвіта». Масштабний розвиток і поширення бібліотечного руху почався, у зв'язку з організацією навчальних закладів, які не могли функціонувати без бібліотеки. Вже з 1636 року в Кременці діє Братська школа, як філія Києво-Могилянської академії. Вона мала власну друкарню, де в 1638 році видали славнозвісну „Кременецьку граматикау», ця невеликого розміру книжка служила першим навчальним підручником української граматики для місцевої братської школи. У XVIII ст. найбільшою на Кременеччині була бібліотека єзуїтського колегіуму, яка нараховувала на той час 694 томи. В статті Олександра Оглоблина “Бібліотека Волинського Ліцею” у примітках знаходимо згадку, про єзуїтську книгозбірню, як одну з колекцій, яка ввійшла до ліцейної бібліотеки. Коли в 1773 р. папа римський розпустив орден єзуїтів, всі маєтки і навчальні корпуси, що залишилися після нього, перейшли у відання Комісії народної освіти. 1805 року з ініціативи Тадеуша Чацького – генерального інспектора Волинської, Подільської та Київської областей, було відкрито в Кременці першу на Волині світську середню школу - Вищу Волинську гімназію. За два роки до цього Тадеуш Чацький закупив у ксьондза Ю. Понятовського, як головного спадкоємця польського короля Станіслава Августа, за 15 000 червлених злотих, бібліотеку, що складалася з 15 680 томів, каталогу Альбертівні, бібліотечних шаф, унікальної колекції живопису, нумізматики тощо, щоб розмістити її у новоствореному навчальному закладі. Вже у 1809 році Степан Русов, у «Волинських записах» писав: «Кременецька гімназія бібліотекою своєю не поступається будь-якому університету: всі манускрипти, класичні творіння, давні і рідкісні видання, які лише можна було розшукати в усьому тутешньому краї, зібрані сюди. Можна, однак, доповнити, що рідко який університет в Європі мав такі підручники...». Архівні джерела вказують на різні шляхи

надходження книг до бібліотеки. Найважливіші стародруки Т. Чацький одержав від княгині Теофілі з Яблонських-Сапеги із бібліотеки її батька. Переважно це були книги, надруковані до 1520 року – інкунабули, (а всього у бібліотеці знаходилось 1,5 тисячі інкунабул). Кременецька гімназія стала зразковим навчальним закладом, і тому рахувалось за честь передати книги сюди. Так, Софія Потоцька подарувала гімназії унікальну працю орнітології Ю. Б. Аудеберта і Ю. П. Вейлота (видана у Парижі 1802 р.) разом з альбомом акварелей, виконаних авторами. Вдова професора Шейута, першого керівника ботанічного саду Волинської гімназії, передала бібліотеці колекцію книг свого чоловіка (912 томів). У 1808 році Київський митрополит Серафим подарував навчальному закладу стародрук „Острозьку біблію”, надруковану Іваном Федоровим, варті уваги книги, подаровані Кутузовим М. І., які склали окремий військовий відділ, книжкові надходження із колишньої повітової школи у Кременці (694 екземпляри), 13 тисяч книг із закритого Василіанського монастиря у Почаєві у 1829 р. і багато інших.

З вдячністю хочеться відмітити, що ця гідна традиція збереглася донині. За останні роки фонд бібліотеки КОГПА ім. Тараса Шевченка поповнився приватними колекціями книголюбів не тільки нашого краю, а й інших регіонів України. 805 прим. наукової, навчальної та художньої літератури, передала бібліотеці родина з Києва. Про власників подарованої добірки, літературного критика Коваленко Леоніда Миколайовича та його дружину Калениченко Ніну Луківну - доктора філологічних наук, співробітника Інституту літератури ім. Т.Г. Шевченка АН України, розповідь книга: **Коваленко, Л. М. "Ми - люди майбутнього, ми - не минулі": статті, рецензії, щоденники, спогади, поезії, листи. - Дніпродзержинськ : ВД "Андрій", 2008. - 512 с.** - видана після смерті автора, зусиллями Н. Л. Калениченко. Вміщені у книжці статті й рецензії, фронтовий щоденник, солдатські спогади й оповіді, поезії і листи до фронтових друзів розкривають душу науковців - чесну, сумлінну з твердими принципами й поглядами. Лариса Струк подарувала 235 книг з бібліотеки свого батька Павла Дорожинського - українського громадсько-політичного діяча, головного редактора журналу "Самостійна Україна", Голови «Об'єднання Укр. Націоналістів (державників)». Це зібрання суспільно-політичної та художньої літератури, виданої переважно за кордоном з 1938 по 2011 рр. про історію ОУН та людей, які творили цю історію. Серед публікацій особливу увагу заслуговує видання: **Полковник Євген Коновалець : Командир Корпусу Січових Стрільців, Командант Української Військової Організації, Голова Проводу Українських Націоналістів. - Париж : Перша українська друкарня, 1938. – 111 с.** - яке має не тільки історичну, але й бібліофільну цінність. Ярослав Іляш - публіцист, директор видавництва «Українська Видавнича Справа» й упорядник книги: **Нація, яка не капітулює: зб. статей / під заг. ред. Я. Іляш, В. Рог. - К. : Українська Видавнича Спілка, 2011. - 143 с.** Презентував бібліотеці своєї альма-матер, разом із названою працею - 48 прим. літератури присвяченої історії Визвольних змагань українського народу протягом ХХ ст. Це здебільшого, збірники документів та статей, де охоплено важливі політичні аспекти націоналістичної діяльності. Волинський краєзнавець з Луцька Володимир Євтухович Рожко поповнив фонд бібліотеки на 60 авторських примірників. Подарована добірка присвячена дослідженню історії Українського православ'я Волині, представлена двадцятьма виданнями, які охоплюють ІХ-ХХ ст. Особливо хочеться виокремити монографію, присвячену історії книги: **Рожко, В. Є. Українське православне книгописання і книгодрукування на Волині (ХІ-ХХ ст.): історико-краєзнавчий нарис. – Луцьк : Медіа, 2005. – 256 с.** Житель с. Білокриниця, поет Ярослав Васильович Дранчук збагатив фонд власною книгозбірнею кількістю - 608 книг, серед них ґрунтовні науково-популярні, енциклопедичні, довідкові та художні видання. Ванжула Лідія Федорівна - подарувала 189 книг художнього та суспільно-політичного змісту.

Надходження книжкових дарів у фонд бібліотеки це показник її престижу в навчальному закладі. Вагомим джерелом поповнення фонду стали книжкові дарунки активних користувачів бібліотеки науковців, викладачів Академії. Працівники бібліотеки щиро вдячні ректору - професору Ломаковичу А. М. за подаровані - 138 прим. суспільно-політичної,

природничої, філософської, педагогічної та художньої літератури, а також українські та польські образотворчі видання: **Святі Волині [Образотворче видання] : III міжнародний пленер іконопису на Волині 15-28 липня 2013 року.** - Луцьк : Абрис, 2013. - 70 с.; **Dydo, K. Polski plakat 21 wieku [Образотворче видання].** - Krakow : Galeria Plakatu, 2008. - 400 с. Родина професора Володимира Івановича Чопика передала у фонд приватну бібліотеку вченого – 310 прим. переважно науково- природничих видань, які друкувалися з 1936 по 2014 рр. в різних країнах світу. Безумовно, значущою для фахівців є прижиттєва публікація Миколи Івановича Вавилова: **Гумбольдт, А. География растений/ под общ. ред. Н. И. Вавилова.** - М.; Л. : Огис; Сельхозгиз, 1936. - 230 с. Увазі читачів пропонується трьохтомник Кембріджського університету: **Flora European /T. G. Tutin, V. A. Heywood, N. A. Burges [et al.]. - Great Britain : Cambridge University Press, 1964-1976.**, Родина Левандовських збагатила фонд художньої літератури на 652 прим. Доктор історичних наук Скакальська Ірина Богданівна - презентувала – 66 прим. суспільно-політичної, педагогічної літератури. Кандидат педагогічних наук Ольга Петрівна Макаренко передала у фонд – 83 прим. суспільно-політичної, педагогічної та художньої літератури. Висловлюємо свою подяку за внесок у формування фонду бібліотеки: доценту Данильчук Ларисі Олексіївні – 50 книг суспільно-політичного та педагогічного змісту; Багнюку Анатолію Лаврентійовичу – 40 підручників філософії власного авторства, професору Безносюку Олександрю Олександровичу – 17 прим. педагогічної літератури. Подарунок неоціненної історичної цінності зробило бібліотеці Кременецьке Товариство «Просвіта» та його голова Лілія Адамівна Следзінська - даруючи у фонд бібліотеки 99 прим. стародруків, наприклад: **Вестникъ Европы : журналъ исторіи, политики, литературы. Двадцать-второй годъ. Кн.11. Ноябрь, 1887 / ред. М. М. Стасюлевичъ.** - Санктпетербургъ : Вестникъ Европы, 1887. - 452 с. 87 книг актуального навчального матеріалу польською мовою отримали від міської публічної бібліотеки м. Тихи (Польща).

Дарунок книг у бібліотеку — це рух душі на безкорисну щедрість. Така увага до бібліотеки радує, надихає працівників бібліотеки. Щиро вдячні за книги, отримані в дар, подарована Вами література стане відчутним джерелом поповнення бібліотечної колекції та надасть неоціненну допомогу для забезпечення навчально-виховного процесу та науково-педагогічної діяльності академії. Ці книги є справжнім скарбом для своїх читачів-істориків, краєзнавців, літературознавців та просто книголюбів.

Ольга Ставінська

Інформаційний список літератури

1. Дениско, Л. М. Автографи на книгах із колекції рідкісних видань Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського: каталог. – К. : Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, 2007. – 133 с.
2. Енциклопедія видавничої справи / В. П. Ткаченко, І. Б. Чеботарьова, П. О. Киричок,
3. В. Григорова. – Х. : Прапор, 2008. – 320 с.
3. Запаско, Я. Мистецькі рукописні пам'ятки України. – Львів : Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 1997. – 80 с.
4. Овчінников, В. Історія книги: Еволюція книжкової структури: навч. посібник. – Львів : Світ, 2005. – 420 с.
5. Овчінников, В. Історія книги: Становлення сучасного книгодрукарського мистецтва: навч. посібник. – Львів : УАД, 2010. – 355
6. Огієнко, І. І. Історія українського друкарства: історико-біографічний нарис. – К. : Либідь, 1994. – 448 с.
7. Рожко, В. Є. Українське православне книгописання і книгодрукування на Волині (XI-XX ст.): історико-краєзнавчий нарис. – Луцьк : Медіа, 2005. – 256 с.
8. Семків, Р. А. Іван Малкович, український видавець і. – К. : Атлант ЮЕмСі, 2008. – 63 с.
9. Теремко, В. І. Видавництво-XXI. Виклики і стратегія: монографія. – К. : Академвидав, 2012. – 325 с.
10. Тимошик, М. Книга для автора, редактора, видавця: практ. посібник. – К. : Наша культура і наука, 2005. – 560 с.
11. Федоришин, П. С. Преса і українська державність (1917-1920 рр.) – Тернопіль, 1996. – 178 с.
12. Нечай, О. Діяльність Крем'янецької друкарні при Богоявленському монастирі // Місто Кременець в історії освіти, науки і культури : Міжнародна наукова конференція, присвячена 365-річчю відкриття в Кременці філії Києво-Могилянської колегії / ред.-упоряд. Н. Дем`яненко. А. Ломакович, О. Васишин, В. Собчук. – Кременець : Кременецький педагогічний коледж ім. Т. Г. Шевченка, 2002. – С. 123-127
13. Міхно, О. Педагогічні скарби України: стародруки, книгодрукування // Наука і суспільство. – 2015. – №1-2. – С. 2-10.